

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА
281-59/17
Београд

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

дел. бр. 34728 датум: 21.09.2017.г.

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

МОНИТОРИНГ УСТАНОВА У КОЈИМА СЕ НАЛАЗЕ ЛИЦА ЛИШЕНА СЛОБОДЕ

**ПРАЋЕЊЕ СПРОВОЂЕЊА ПРЕПОРУКА ИЗ
ИЗВЕШТАЈА НПМ О ПОСЕТИ ПУ ЗА ГРАД
БЕОГРАД 2013. г.**

И

**ПРЕПОРУКА ИЗ ИЗВЕШТАЈА О ПОСЕТИ
ЕВРОПСКОГ КОМИТЕТА ЗА СПРЕЧАВАЊЕ
МУЧЕЊА (СРТ) СРБИЈИ 2015. г.**

Београд, јул 2017. године

МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамом разговара са тим лицима и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, као и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсменима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

У институцији Заштитника грађана формирана је посебна организациона јединица Секретаријат Националног механизма за превенцију тортуре, која обавља стручне послове НПМ, чији је мандат одређен чланом 4. Опционог протокола за превенцију тортуре. Секретаријатом руководи секретар НПМ у складу са смерницама заменика Заштитника грађана, задуженог за заштиту права лица лишених слободе.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ,² којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног поступка по јавном позиву,³ Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и то: Београдски центар за људска права, Виктимолошко друштво Србије, Група 484, Иницијатива за права особа са менталним инвалидитетом (MDRI-S), Комитет правника за људска права (YUCOM), Међународна мрежа помоћи (IAN), Одбор за људска права – Ваљево, Хелсиншки одбор за људска права у Србији и Центар за људска права – Ниш.

По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеним установама. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

¹ "Сл. лист СЦГ - Међународни уговори", бр. 16/05 и 2/06 и "Сл. гласник РС - Међународни уговори", бр. 7/11.

² Потписан 12. децембра 2011. год.

³ Објављен 29. јануара 2016. год. у "Сл. гласнику РС".

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТАМА

УСТАНОВЕ	Полицијске станице Стари град и Савски венац
ВРЕМЕ ПОСЕТА	5. јул 2017. године
ОСНОВ ПОСЕТА	Послови Националног механизма за превенцију тортуре, у складу са чл. 2а Закона о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака ("Сл. лист СЦГ - Међународни уговори", бр. 16/05 и 2/06 и "Сл. гласник РС - Међународни уговори", бр. 7/11)
ЦИЉ ПОСЕТА	Праћење поступања по препорукама из Извештаја НПМ о посети Полицијској управи за град Београд ⁴ и Извештаја Влади Републике Србије о посети Европског комитета за спречавање мучења и нечовечног или понижавајућег поступања или кажњавања (СРТ) Србији од 26. маја до 5. јуна 2015. године ⁵
ПОСЕТЕ ОБАВИО	Заштитник грађана
ВРСТА ПОСЕТА	редовне, по Плану посета за 2017. годину
НАЈАВА ПОСЕТА	Посете су ненајављене
САСТАВ ТИМА	Вођа тима: Марко Анојчић, <i>Заштитник грађана / НПМ</i> Чланови тима: Јелена Самарџић, <i>Заштитник грађана / НПМ</i> Јелена Јелић, <i>Заштитник грађана / НПМ</i>

САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА ТИМОМ НПМ

Сви полицијски службеници посећених полицијских станица су остварили пуну сарадњу са НПМ и омогућили му да оствари свој мандат. Члановима тима су пружене све тражене информације и омогућен им је обилазак просторија за задржавање, канцеларија полицијских службеника и увид у тражену документацију. Ипак, поједине канцеларије ПС Стари град су биле закључане, а с обзиром да се кључ налазио код полицијских службеника који их користе и који у тренутку посете нису били присутни у станици, тим НПМ није имао могућност да их обиђе.

ТОК ПОСЕТЕ

Након представљања чланова тима и циља посете дежурним старешинама полицијских станица, обављен је обилазак просторија за задржавање и канцеларија полицијских службеника, па је извршен увид у релевантне евиденције и предмете.

⁴ Бр. 71-71/13 од 30. децембра 2013. год.

⁵ СРТ/*Inf* (2016) 21.

1. ПРЕТХОДНЕ ПОСЕТЕ

НПМ је у периоду од 2. до 5. децембра 2013. године посетио Полицијску управу за град Београд. Посета је била најављена и тада су посећене све полицијске станице које се налазе у саставу ове ПУ. О посети је састављен Извештај са препорукама за отклањање уочених недостатака и унапређење поступања према грађанима, који је достављен ПУ и Министарству унутрашњих послова. У одговору Министарства је наведено да су у циљу поступања по већини упућених препорука предузете или да ће се оне у наредном периоду преузети.

СРТ је био у посети Србији у периоду од 26. маја до 5. јуна 2015. године и том приликом је посетио више места на којима се налазе лица лишена слободе. Између осталог, посећене су и поједине полицијске станице у оквиру ПУ за град Београд. Извештај о овој посети и одговор Владе Републике Србије су објављени на интернет страници СРТ.⁶

Током ове посете је констатовано да стање није у битном измењено у односу на претходну посету НПМ, односно посету СРТ Србији. У наставку Извештаја наведена су запажања и утврђено стање у односу на препоруке из горе наведених извештаја о посетама.

2. ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУКАМА НПМ

1.

ПРЕПОРУКА НПМ из 2013. год.

Писана обавештења о правима задржаних лица уручиваће се приликом задржавања лица по свим основима (Законика о кривичном поступку, Закона о полицији, Закона о прекршајима и Закона о безбедности саобраћаја на путевима).

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ

У бројним предметима задржавања у које је НПМ остварио увид недостају потврде да су задржаним лицима уручена обавештења о правима. Ово се пре свега односи на предмете задржавања на основу ЗОБС. Према речима полицијских службеника, ова лица би о њиховим правима требало да обавештава Управа саобраћајне полиције, у којој се чувају предмети са комплетном документацијом, док се полицијским станицама у којима се лице задржава достављају примерци појединих докумената из списка предмета.

Према наводима полицијских службеника ПС Стари град, у овој ПС задржана лица су обавештавана о својим правима тако што су на вратима просторија за задржавање била истакнута обавештења о њима. Међутим, с обзиром да се лица више не задржавају у овој ПС, полицијски службеници су навели да претпостављају да задржане о правима обавештавају у станици у којој су задржани.

У ПС Савски венац у предметима задржавања постоје углавном потврде да су задржана лица поучавана о правима из ЗКП, али не и о правима из Упутства о поступању према доведеним и задржаним лицима. Иако у документу "поука о правима ухапшеног лица" лице писменим потписом потврђује да је прочитао поуку, полицијски службеници тврде да се задржаним лицима омогућава да један примерак поуке задрже код себе, као и решење о задржавању и извештај о лекарском прегледу

⁶ <http://www.coe.int/en/web/cpt/serbia>.

уколико је лице имало овај преглед. У појединим предметима је уочено да писано обавештење о правима задржаном није уручено одмах по довођењу, већ неколико сати касније.

ПРЕПОРУКА

Полицијска управа за град Београд ће обезбедити да сва задржана лица буду обавештавана о правима уручивањем писаног обавештења о правима доведених и задржаних лица из члана 4. Упутства о поступању према доведеним и задржаним лицима.

Поред наведеног, ухапшеним и задржаним лицима на основу Законика о кривичном поступку ће се уручивати и писано обавештење о правима ухапшеног из члана 69. став 1. Законика о кривичном поступку.

Обавештења о правима ће се задржаним лицима уручивати као посебни обрасци израђени на језику који лице разуме и то у два примерка, од којих ће се један уложити у предмет са потписом задржаног лица као потврдом да је примио образац о правима или са констатацијом да је лице одбило да потпише пријем обрасца, а други примерак ће се задржаном лицу омогућити да држи код себе.

2.

ПРЕПОРУКА НПМ из 2013. год.

Тим НПМ сматра да би било добро уколико би се лекарски преглед вршио после сваке употребе средстава принуде, изузев средстава за везивање, што би омогућило да се особама које се устручавају да се пожале на болове или друге физичке тегобе пружи потребна медицинска помоћ, а и допринело да се поступак контроле оправданости и правилности употребе средстава принуде спроведе на најбољи могући начин.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ

Нису уведени обавезни лекарски прегледи након употребе мера принуде. Као и до сада, у обе полицијске станице лекарски прегледи се обављају на захтев лица према коме је примењена мера принуде или уколико полицијски службеници процене да је потребан лекарски преглед. Полицијски службеници истичу да се свим задржаним лицима понуди лекарски преглед, који они углавном одбију, што полицијски службеник писмено констатује. Када се обави преглед, оригинал лекарског извештаја се уручује лицу, а копија се одлаже у предмет употребе мере принуде.

3.

ПРЕПОРУКА НПМ из 2013. год.

Министарство унутрашњих послова ће изменити постојеће Упутство о поступању према доведеним и задржаним лицима и ускладити га са релевантним стандардима Савета Европе, тако што ће прописати да полицијски службеници не смеју присуствовати здравственим прегледима лица лишених слободе, изузев ако лекар који врши преглед то захтева.

Полицијски службеници ће присуствовати лекарском прегледу само на изричит захтев лекара, о чему ће се сачинити службена белешка.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ

Упутство није измењено, а полицијски службеници наводе да у скоро свим случајевима присуствују лекарским прегледима, јер то тражи лекар или други здравствени радник. О тој околности не постоји писани траг у документацији која се води о лицима.

ПРЕПОРУКА

Полицијске станице Стари град и Савски венац ће обезбедити да полицијски службеници који присуствују лекарским прегледима лица према којима примењују полицијска овлашћења ту чињеницу констатују писмено, са навођењем разлога за присуство конкретном прегледу.

Када присуствују лекарским прегледима, полицијски службеници ће то чинити тако да не могу да чују разговор између лица и здравственог радника.

Министарство унутрашњих послова ће изменити постојеће Упутство о поступању према доведеним и задржаним лицима и ускладити га са релевантним стандардима Савета Европе, тако што ће прописати да полицијски службеници не смеју присуствовати здравственим прегледима лица лишених слободе, изузев ако лекар који врши преглед то захтева.

4.

ПРЕПОРУКА НПМ из 2013. год.

У документацији - предметима сачињеним поводом лишења слободе и задржавања неког лица не сме се налазити медицинска документација за то лице која је сачињена у вези са прегледима извршеним у периоду након доношења решења којим је одређено полицијско задржавање, односно у времену које је непосредно претходило доношењу овог решења.

Уколико доктор медицине или други здравствени радник који врши преглед лица којем је решењем одређено задржавање, односно на други начин пружа здравствену заштиту, процени да је у интересу здравља пацијента - задржаног лица - да полицијски службеник има одређене информације и/или упутства, односно податке медицинске природе (нпр. потреба да се у одређеном времену дају лекови, посебно поступање и сл.), доктор медицине или други здравствени радник ће ове информације и/или упутства саопштити надлежном полицијском службенику. У вези са добијеним информацијама полицијски службеник ће без одлагања сачинити службену белешку која ће чинити саставни део предмета о задржавању лица.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ

У предметима задржавања се налазе извештаји о обављеним лекарским прегледима. Најчешће се ради о извештајима Службе за хитну медицинску помоћ који се састављају на стандардизованом обрасцу, али су у списима предмета пронађени и лекарски извештаји о прегледима у здравственим установама. Као што је НПМ и раније више пута истицано, подаци о здравственом стању лица који нису од значаја за поступање полиције не би требало да буду доступни полицијским службеницима.

ПРЕПОРУКА

Полицијске станице Стари град и Савски венац предузеће мере да подаци о здравственом стању грађана не буду доступни полицијским службеницима, осим ако лекар или други здравствени радник одлучи да, у интересу заштите здравља задржаног грађанина, саопшти полицијском службенику одређене информације и/или упутства, у вези чега ће полицијски службеник сачинити службену белешку која ће чинити саставни део предмета о задржавању лица.

5.

ПРЕПОРУКА НПМ из 2013. год.

У ПС Стари град сачињаваће се записник о задржавању по стандардном обрасцу и за лица која су задржана на основу одредаба ЗКП и ЗОБС, а сви записници о задржавању лица даће се на увид задржаним лицима, која ће исте потписати, односно уносиће се констатације да је лице одбило да потпише записник.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ

Увидом у предмете о задржавању утврђено је да полицијски службеници не прилажу у сваки предмет стандардизован записник о задржавању, који је прописало Министарство унутрашњих послова. Наиме, о задржавању се води писмени записник у форми обрасца/службене белешке (*у даљем тексту*: службени записник). Поред службеног записника, електронски се води и стандардизован записник о задржавању, међутим, он се не штампа увек на крају задржавања, већ се лицу уручује службени записник. Проблем је у томе што се у службеним записницима не констатују све радње и поступања током задржавања нити су постојеће рубрике уредно попуњене, па се задржаном лицу уручује (ради читања и потписивања) и остаје у предмету непотпун документ у ком се не констатују све радње и поступања полицијских службеника током задржавања. У више службених записника у које је тим НПМ остварио увид су недостајали релевантни подаци: о обавештењу блиског лица, престанку задржавања, потпис задржаног лица или констатација службеника о одбијању потписивања и друго. Поред тога, у појединим предметима су недостајали службени записници. Неуредност или непостојање службених записника је више него у другим уочено у предметима задржавања на основу ЗОБС.

Поред наведеног, писањем службених записника додатно се оптерећују и полицијски службеници и дуплира им се посао, с обзиром да ручно унете податке у службени записник морају уносити и електронски у стандардизовани записник. Полицијски службеници су свесни да вођење два записника оптерећује свакодневно обављање задатака, али наводе да је вођење службеног записника неопходно у случају да проблема са електронским системом.

ПРЕПОРУКА

Полицијске станице Стари град и Савски венац ће уручивати задржаним лицима, ради читања и потписивања, записнике о задржавању који су уредно попуњени и у које су унети сви подаци о поступању према лицу током задржавања.

У записницима о задржавању ће нарочито бити прецизно евидентирани почетак и крај задржавања, подаци о остваривању права на обавештење блиске особе задржаног лица о његовом задржавању, са тачним временом контактирања

блиске особе и подаци о остваривању права на браниоца, са тачним временом приступа браниоцу.

6.

ПРЕПОРУКА НПМ из 2013. год.

Министарство унутрашњих послова ће изменити Упутство о поступању према доведеним и задржаним лицима тако што ће прописати да ће се средства за везивање користити само када је то заиста неопходно, а не приликом транспорта сваког лица које чије се довођење врши, као што је сада одређено.

У ПУ за град Београд полицијски службеници неће приликом довођења лица службеним возилом свако лице везивати, већ ће то чинити само из објективних разлога, у законом предвиђеним случајевима.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ

Упутство није измењено и према свим лицима која се транспортују полицијски службеници употребљавају средства за везивање, тако да су она убедљиво најупотребљивије средство принуде. У ПС Стари град, од 01. јануара до 30. јуна 2017. године средства принуде су употребљена 501 пута, а од тога су 500 пута употребљена средства за везивање, док су у истом периоду у ПС Савски венац средства принуде употребљена 269 пута, од тога 266 пута средства за везивање.

О свакој употреби средстава за везивање се води посебан предмет, са извештајима полицијских службеника које су употребили средства и оценама руководиоца о оправданости употребе. Предмети се сачињавају и када се средства за везивање употребљавају приликом транспорта по аутоматизму, односно без претходне процене полицијског службеника о оправданости употребе средстава за везивање већ на основу обавезујуће одредбе Упутства.

ПРЕПОРУКА

Полицијски службеници полицијских станица Стари град и Савски венац неће увек приликом транспорта лица која доводе примењивати средства за везивање, већ ће то чинити само након пажљивог сагледавања конкретних околности које упућују на неопходност везивања одређеног лица, и то у законом предвиђеним случајевима.

Министарство унутрашњих послова ће изменити одредбе Упутство о поступању према доведеним и задржаним лицима које се односе на обавезну примену средстава за везивање према сваком лицу чије се довођење врши, тако што ће прописати да ће се средства за везивање користити само када је то заиста неопходно, а не приликом превоза, односно транспорта сваког лица чије се довођење врши, као што је сада одређено.

7.

ПРЕПОРУКА НПМ из 2013. год.

Било би добро ако би лице лишено слободе добијало на увид белешку коју је у вези са његовим наводима о поступању полицијских службеника сачинио дежурни старешина, и онда потписом потврђивало да ју је прочитало и да су његови наводи тачно пренети. Тим НПМ сматра да би овакву промену требало да

иницира Министарство унутрашњих послова, и у складу са тим изменити постојећа упутства, или чак и одговарајуће одредбе Правилника о техничким обележјима и начину употребе средстава принуде.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ

Белешке дежурних службеника и даље не потписују задржана лица. Ове белешке често описују стање у ком се лице коме је одређено задржавање налази, његово изјашњење о начину поступања полицијских службеника и да ли му је понуђен лекарски преглед. Уопште, ни предмети задржавања ни предмети употребе средстава принуде не садрже било какво изјашњење лица о околностима примене ових овлашћења. У најбољем случају у извештајима је садржан навод полицијског службеника шта је лице изјавило. НПМ понавља свој став да је у циљу сагледавања свих околности поступања полиције према неком грађанину, нарочито приликом догађаја у којима су примењена средства принуде или су грађани лишени слободе, од значаја узимање изјаве од грађанина о околностима тог догађаја. Уколико је у овим полицијским станицама пракса да дежурни старешина пита грађанина према којима су употребљена средства принуде о поступању полиције и онда његов одговор писмено констатује, грађанину би требало да се пружи могућност да својим потписом потврди да су његови наводи верно пренети. Ово добија на значају и у случају накнадних притужби тог грађанина на поступање полиције, с обзиром да је уочено да се ове белешке дежурних старешина користе као доказ у поступцима по притужбама.

ПРЕПОРУКА

Полицијски службеници ПС Стари град и Савски венац ће, у будућем раду, прибављати писане изјаве лица према којима су примењена средства принуде у вези са поступањем полиције.

8.

ПРЕПОРУКА НПМ из 2013. год.

Поступак унутрашње контроле оправданости и правилности употребе средстава принуде би се могао унапредити на још један начин. Наиме, тим НПМ је на целој територији Србије приметио да у великом броју случајева извештај који лекар сачињава након употребе средстава принуде и који се затим, уз извештај полицијског службеника који је средства принуде употребио, доставља старешини који контролише оправданост и правилност употребе средстава принуде, не садржи информације о наводима лица које се прегледа у вези с пореклом евентуалних повреда, нити мишљење лекара о томе на који начин су те повреде могле настати. Овај извештај по правилу не садржи ни информације о томе да ли је преглед извршен у присуству полицијских службеника. Тим НПМ сматра да су све ове информације релевантне и неопходне да би се поступак контроле оправданости и правилности употребе средстава принуде спровео на ваљан начин, и да их је зато потребно бележити. Наравно, НПМ је при том свестан да промене које он предлаже ПУ за град Београд не може самостално спровести, већ да би до њих требало да дође тако што би надлежна министарства, а то су у овом случају Министарство унутрашњих послова и Министарство здравља, иницирала измене релевантних прописа.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ

Лекарски извештаји о прегледима који су обављени након употребе средстава принуде не садрже информације о наводима лица које се прегледа у вези с пореклом повреда, нити мишљење лекара о томе на који начин су те повреде могле настати.

9.

ПРЕПОРУКА НПМ из 2013. год.

У ПС Стари град потврде о привремено одузетим и враћеним предметима потписиваће задржана лица од којих су предмети привремено одузети.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ

Све потврде о привремено одузетим и враћеним предметима у које је НПМ извршио увид, у обе посећене полицијске станице, су потписане од стране задржаних лица чији су предмети у питању.

10.

ПРЕПОРУКА НПМ из 2013. год.

ПС Савски венац ће предузети одговарајуће мере како би се омогућило да просторије за задржавање буду проветрене и осветљене у довољној мери. Такође, у просторије ће се увести грејање.

ПС Савски венац обавиће хигијенско кречење просторија и убудуће ће редовно одржавати хигијену унутар истих.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ

У ПС Савски венац постоје четири просторије за задржавање које се налазе у сутерену зграде. У тренутку посете тима НПМ, једна просторија била је привремено стављена ван употребе, јер видео надзор није био у функцији, а није постојало ни вештачко осветљење. Према наводима службених лица, када се поправи видео надзор просторија ће се поново користити за задржавање. Приликом обиласка просторија утврђено је да су у истом стању у каквом су биле и током НПМ посете 2013. године. Димензије просторија за задржавање задовољавају минималне стандарде, док су материјални услови у њима лоши и не испуњавају основне критеријуме за боравак. Вештачко осветљење и даље је недовољно, проветравање није омогућено, грејање није уведено, а хигијена просторија и ћебади је лоша. Службена лица наводе да је тешко одржавати хигијену у просторијама које су старе, дотрајале, са влагом и бући. Проблем представљају и лоше водоводне цеви. Током зимских месеци, када температура падне испод 0° С, лица се према наводима воде на задржавање у седиште ПУ за град Београд. Исхрана задржаним лицима обезбеђује се након 6 часова преко ресторана Министарства унутрашњих послова. Воду обезбеђују по потреби дежурни полицијски службеници, а у оквиру пакета obroка се добија и флаширана вода. Исхрану за лица која су задржана на основу ЗОБС обезбеђује Управа саобраћајне полиције.

ПРЕПОРУКА

Министарство унутрашњих послова предузеће мере како би се просторије за задржавање ПС Савски венац адаптирале у складу са важећим стандардима.

11.

ПРЕПОРУКА НПМ из 2013. год.

ПС Стари град ће предузети одговарајуће мере како би се омогућило да просторије за задржавање буду проветрене и осветљене у довољној мери.

ПС Стари град обавиће хигијенско кречење просторија и убудуће ће редовно одржавати хигијену унутар истих.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ

Просторије за задржавање се ПС Стари град се због и даље лоших услова у њима више не користе већ се лица којима је одређено задржавање, након издавања решења и евентуалног лекарског прегледа, воде у седиште ПУ за град Београд.

НПМ је уочио да у периоду од 3 године није ништа урађено по питању реновирања ових просторија (чак ни кречење). Поред тога, просторије не задовољавају ни стандарде по питању површине и димензија. ПС Стари град располаже са 2 просторије, намењене за задржавање по једног лица. Прва је површине 4 метра квадратна, а размак од зида до зида је 1,4 метара, док је друга површине 5,27 метара квадратних и ширине 1,7 метара.

ПРЕПОРУКА

Министарство унутрашњих послова ће предузети мере и активности у циљу обезбеђења адекватне просторије (или просторија) за задржавање у ПС Стари град.

12.

ПРЕПОРУКА НПМ из 2013. год.

ПС Стари град ће у просторијама за полицијско задржавање инсталирати дугмад аларма за позивање дежурног полицијског службеника.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ

Видети *Поступање по препоруци бр. 11.*

13.

ПРЕПОРУКА НПМ из 2013. год.

Из просторија за испитивање лица потребно је уклонити све предмете који не припадају стандардној канцеларијској опреми.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ

Током посете тим НПМ је у обе полицијске станице обишао више канцеларија које користе полицијски службеници и није уочено присуство нестандартних предмета,

који би могли да се користе за застрашивање или мучење доведених и задржаних лица. Према наводима службених лица, не постоје посебне просторије за саслушавање, већ се са лицима обављају разговори у канцеларијама полицијских службеника који врше саслушавање. Зидови једне просторије у ПС Стари град су окречени и украшени како би биле погодно окружење за боравак малолетника у њима. Предмети који се користе као доказни материјал се одлажу у посебне просторије, које су закључане и налазе се у близини канцеларија које користе полицијски службеници. НППМ је прегледао неколико предмета и уочио да су они обележени и везани за број предмета.

Као што је наведено у делу *Сарадња службених лица са тимом НППМ*, поједине канцеларије ПС Стари град су приликом посете биле закључане и кључ се налазио код полицијских службеника који их користе и који у тренутку посете нису били присутни у станици. Како је објашњено члановима тима, одузети вредносни предмети, као што су новац и накит, чувају се у канцеларији службеника који поступа у конкретном случају и који је одговоран за њих, па је због тога ограничен приступ канцеларијама. Иако је јасно да би ствари које имају одређену вредност требало чувати са повећаним мерама сигурности, ипак ни овим предметима није место у канцеларијама полицијских службеника, који поред послова које обављају не би требало да буду задужени и за чување ствари, већ би ове предмете требало чувати у сефовима или другим нарочито обезбеђеним местима.

ПРЕПОРУКА

ПС Стари град ће обезбедити посебно обезбеђено место за чување привремено одузетих ствари које имају одређену вредност, као што су новац и накит.

14.

ПРЕПОРУКА НППМ из 2013. год.

ПУ за град Београд предузеће одговорајуће мере и обезбедити посебан простор за боравак на свежем ваздуху задржаним лицима.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ

ПС Савски венац нема простор предвиђен за боравак на свежем ваздуху задржаних лица. Имајући у виду да се у овим просторијама врши задржавање лица и до 48 часова на основу ЗКП, ова лица су док траје задржавање већи део времена затворена у неусловним просторијама. Службена лица наводе да се по потреби лица изводе у ходник сутерена зграде у ком се налазе просторије и где има прозора.

ПРЕПОРУКА

ПС Савски венац ће обезбедити посебан простор за боравак на свежем ваздуху задржаним лицима.

ПС Стари град ће, одмах по оспособљавању просторија за задржавање, обезбедити посебан простор за боравак на свежем ваздуху задржаним лицима.

15.

ПРЕПОРУКА НПМ из 2013. год.

ПУ за град Београд и ПС у њеном саставу ће унапредити систем противпожарене заштите тако што ће на одговарајућим видљивим местима у згради полицијских станица поставити план евакуације и упутство за поступање у случају пожара, а све у циљу заштите физичког интегритета задржаних лица.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ

Планови евакуације и упутства за поступање у случају пожара нису уочљиво постављени у посећеним полицијским станицама.

ПРЕПОРУКА

ПС Стари град и Савски венац ће на одговарајућим видљивим местима у згради полицијских станица, нарочито у простору намењеном за полицијско задржавање, поставити планове евакуације и упутства за поступање у случају пожара.

16.

ПРЕПОРУКА НПМ из 2013. год.

ПУ за град Београд и ПС у њеном саставу ће организовати и спровести одговарајућу обуку полицијских службеника за пружање прве помоћи, и просторије обезбедити потребном кутијом са прибором за прву помоћ.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ

Полицијски службеници ПС Савски венац наводе да они не пружају прву помоћ задржаним лицима, већ да се увек позива Служба за хитну медицинску помоћ. Ово није најбоље решење, јер је у случају хитности потребно да у непосредној близини задржаног лица коме се здравствено стање нагло погоршало буде неко ко му може пружити прву помоћ, јер би у супротном таквом лицу могао бити угрижен живот.

ПРЕПОРУКА

ПС Савски венац ће обезбедити да полицијски службеници који чувају задржано лице буду обучени за пружање прве помоћи, као и одговарајући прибор за прву помоћ.

ПС Стари град ће, одмах по оспособљавању просторија за задржавање, обезбедити да полицијски службеници који чувају задржано лице буду обучени за пружање прве помоћи, као и одговарајући прибор за прву помоћ.

17.

ПРЕПОРУКА НПМ из 2013. год.

ПУ за град Београд ће предузети потребне мере, како би се обезбедило да се видео записи чувају - архивирају у трајању не краћем од 30 дана, како у Полицијској управи, тако и у свим полицијским станицама у њеном саставу.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ

Задржана лица полицијски службеници ПС Савски венац прате 24 часа преко монитора који се налази у канцеларији сутерена зграде, недалеко од просторија за задржавање. Записи видео надзора просторија се чувају до три недеље, а онда се аутоматски бришу. Обавештење да су просторије под видео надзором је истакнуто са спољашње стране врата.

ПРЕПОРУКА

ПС Савски венац ће обавештења да су просторије за задржавање под видео надзором истакнути у унутрашњости просторија, како би ова обавештења била уочљива задржаним лицима.

3. ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУКАМА СРТ

18.

ПРЕПОРУКА СРТ из 2015. год.

15. Комитет препоручује да се предузму одговарајуће мере како би се обезбедило да у будућности, оружје и други предмети одузети током кривичне истраге буду унети у посебну евиденцију, одговарајуће обележени (са знаком на који се случај односе) и чувају на за то намењеном месту.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ

Видети *Поступање по препоруци бр. 13.*

19.

ПРЕПОРУКА СРТ из 2015. год.

16. Комитет препоручује да министар унутрашњих послова и полицијске управе пошаљу снажну поруку да је неадекватно поступање према задржаним лицима противзаконито, непрофесионално и да ће бити предмет одговарајућих санкција. Ова порука треба да се понавља у одговарајућим временским размацама на нивоу полицијских управа. Надаље, релевантни органи треба да обезбеде да сви наводи о неадекватном поступању буду предмет истраге и да виши службеници снесу командну одговорност одговорни за своје обавезе.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ

ПС Савски венац током 2016. и 2017. године није имала притужби грађана на тортуру, а ПС Стари град је у истом периоду имала 1 заједничку притужбу више лица, која је поднета током 2016. године. Наводи притужбе су прекорачење употребе средстава принуде полицијских службеника, немогућавање лекарске помоћи грађанима, малтретирање приликом задржавања грађана у полицијској станици и онемогућавање задржанима да о лишењу слободе обавесте адвоката и породицу. У доказном поступку су узете изјаве од притужених полицијских службеника, притужилаца и сведока догађаја и извршен је увид у писмену документацију и евиденције које се воде у полицијској станици. Из списка предмета се види да видео снимак догађаја није постојао јер камере које су постављене на месту догађаја не чувају снимљени материјал, а притужиоци нису имали извештаје о обављеним

лекарским прегледима непосредно након догађаја. С обзиром да пуномоћнику притужилаца није могао бити уручен позив на разговор ради усаглашавања ставова поводом притужбе, притужба је са списима предмета достављена на поступање Комисији за решавање притужбе. У извештају о утврђеном је наведено и да ће о прикушњеним белешкама бити обавештено надлежно јавно тужилаштво.

20.

ПРЕПОРУКА СРТ из 2015. год.

17. Комитет би желео да добије још обавештења о саставу и поступцима рада горепоменуте трочлане комисије као и о броју притужби које су биле предмет обраде у 2014. и у првих шест месеци 2015. као и исход обрађених притужби.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ

Током посета су добијени актуелни подаци о поступцима по притужбама грађана који су вођени у поисећеним полицијским станицама.

ПС Стари град је током 2016. године примила 25 притужби, од тога је 1 притужба одбачена, а за 24 је утврђено да су неосноване. Од почетка 2017. године је примљено 8 притужби, од тога су 2 основане, а 6 неосновано. Поводом основаних притужби, једној службеници је изречена мера упозорења, а против једног службеника је непосредно пре посете поднет предлог за покретање дисциплинског поступка. Службеници који су задужени за испитивање навода процењују да се око 2/3 притужби по окончању поступања пред руководиоцем станице уступа Комисији, док се код осталих поступак оконча пред руководиоцем.

ПС Савски венац је током 2016. године примила 34 притужби, а од почетка 2017. године 22 притужби и све су (осим једне из 2017. године која је још увек у раду) оцењене неоснованим. Полицијски службеници процењују да се око 10% предмета прослеђује Комисији.

О притужбама се води евиденција, у коју се уписују редни број, датум пријема, назив органа коме је достављена, име и адреса пребивалишта подносиоца, предмет, име притуженика, име службеника који је поступао по притужби, временски период поступања, основаност, мере које су предузете и исход ових мера и различите напомене у вези са поступком.

21.

ПРЕПОРУКА СРТ из 2015. год.

18. Комитет препоручује да органи Републике Србије, узимајући у обзир горе наведене примедбе, новим Законом о полицији оснују независни полицијски механизам за притужбе.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ

Законом о полицији који је ступио на снагу 5. фебруара 2016. године ("Сл. гласник РС", бр. 6/16), је уређено да притужбени поступак спроводи руководилац организационе јединице у којој ради притуженик или лице које он овласти, односно Комисија за решавање притужби. Руководилац решава притужбу усаглашавањем ставова са притужиоцем, а ако се ставови не усагласе, притужба се уступа на решавање Комисији. Комисија за решавање притужби се формира на нивоу

полицијске управе и састављена је од три члана: председника комисије, члана из Министарства и једног представника јавности. Њих решењем именује и разрешава министар. Председник Комисије је полицијски службеник којег предлаже Дирекција полиције, односно друга надлежна организациона јединица Министарства. Чланови комисија су запослени у Министарству, које предлаже Дирекција полиције или организациона јединица Министарства у којој запослени - притуженик ради. Тиму НПМ је објашњено да начелник полицијске станице за сваку притужбу појединачно задужи полицијског службеника који ће спровести поступак и да тај службеник касније учествује и у евентуалном поступку испитивања притужбе пред Комисијом. Представнике јавности у комисији у полицијским управама именује министар на предлог органа локалне самоуправе са подручја појединих управа.

Заштитник грађана је у свом Мишљењу на Предлог закона о полицији⁷ изнео став да је Предлог потребно унапредити на начин којим би се обезбедила политичка неутралност представника јавности у Комисији за решавање притужби, с обзиром да председника и чланове Комисије именује и разрешава министар унутрашњих послова. Такође, у Редовном годишњем извештају Заштитника грађана за 2016. годину⁸ је указано да нису предузете активности у циљу ревидирања одредаба Закона о полицији које министру унутрашњих послова дају непримерена овлашћења и омогућавају политизацију полицијских послова.

22.

ПРЕПОРУКА СРТ из 2015. год.

24. Комитет апелује на органе Републике Србије да обезбеде да сва лица које полиција лиши слободе, из ма ког разлога, добију право да обавесте блиског рођака или треће лице по свом избору о својој ситуацији на самом почетку лишења слободе (односно, од часа када су у обавези да остану са полицијом). Надаље, задржаним лицима треба дати повратне информације о томе да ли су блиски рођак или друго лице обавештени о чињеници о њиховом задржавању.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ

Према наводима полицијских службеника, задржаним лицима се увек понуди да се о њиховом лишењу слободе обавести особу по њиховом избору. Подаци о особи која је контактирана, односно околност да је задржани одбио да се о његовом лишењу слободе неко обавести би требало да се писмено констатују у записнику о задржавању. Међутим, ови подаци су недостајали у више службених записника у које је тим НПМ извршио увид. У записницима о задржавању генерално недостају подаци, што је ближе описано у делу *Поступање по препоруци* број 5. овог Извештаја.

23.

ПРЕПОРУКА СРТ из 2015. год.

25. Комитет апелује на органе Републике Србије да предузму кораке да се право приступа на адвоката примењује делотворно од самог почетка када полиција лиши лице слободе. Надаље, свакоме ко је у законској обавези да присуствује и

⁷ Бр. 45-527/15 од 18. јануара 2016. год, доступно на: <http://www.ombudsman.rs/index.php/2011-12-11-11-34-45/4545-2016-01-18-10-55-26>.

⁸ Бр. 161-7/17 од 15. марта 2017. год, доступно на: <http://www.ombudsman.rs/index.php/izvestaji/godisnji-izvestaji/5191-2016-pdf>.

остане у полицијског установи (нпр. у својству „сведока“) треба изричито дати право на приступ адвокату.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ

Према Законнику о кривичном поступку, лице мора имати браниоца чим надлежни орган донесе решење о задржавању, а ово решење се доноси најкасније у року од 2 часа од када је осумњиченом саопштено да је задржан. Ако осумњичени у року од 4 часа не обезбеди браниоца, обезбеђује му се по службеној дужности. Из наведеног се види да лице коме је саопштено да је задржано може и до 6 часова бити без постављеног адвоката. Слично као и када су у питању блиске особе задржаним лицима, остваривање права на приступ адвокату се писмено констатује у записнику о задржавању и у решењу о задржавању. Ипак, као и када је у питању обавештавање блиских особа, НПМ је уочио да ни ови подаци нису увек уредно евидентирани у службеним записницима и решењима. Уредност вођења записника је ближе описана у делу *Поступање по препоруци* број 5.

Грађанин који је позван у полицију ради прикупљања обавештења (нпр. у својству сведока) се не обавештава о праву на приступ адвокату, али му се ни не ускраћује могућност да разговор са полицијским службеницима обави у присуству адвоката. Само ако полиција у току прикупљања обавештења оцени да грађанин може бити сматран осумњиченим и то му саопшти, онда мора и да га поучи о праву да узме браниоца који ће присуствовати његовом саслушању.

24.

ПРЕПОРУКА СРТ из 2015. год.

27. Комитет препоручује да органи Републике Србије измене Упутство о поступању полицијских службеника према доведеним и задржаним лицима с обзиром на горепоменута упутства. Сви лекарски прегледи треба да се темеље на начелу поверљивости и да се спроводе тако да полицијских кадар не може да чује – осим ако заинтересовани лекар изричито не захтева супротно у датом случају – и види преглед.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ

Видети *Поступање по препоруци* бр. 3.

25.

ПРЕПОРУКА СРТ из 2015. год.

29. Комитет препоручује да органи Републике Србије предузму делотворне кораке како би отклонили горепоменуте недоследности и нетачна обавештења у евиденцији о притвору (време хапшења, обавештавање тужиоца, трајање примене средстава принуде...).

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ

Тим НПМ је такође утврдио нетачне информације у документацији о задржавању и погрешно рачунање рокова који су у вези са задржавањем. На пример, у једном од предмета о задржавању по ЗКП утврђено је да се почетак задржавања није рачунао од момента када је задржано лице приступило по позиву у просторије полиције (22:05 часова), како је наведено у Извештају о примењеном овлашћењу, већ од момента

доношења решења о задржавању и уручивања писаног обавештења о правима ухапшеног лица (23:50 часова). Такође, постоје несагласности о подацима када је решење о задржавању уручено грађанину.

Више него у другим, тим НПМ је уочио неуредност вођења документације у предметима задржавања Управе саобраћајне полиције. На пример, уочено је да у појединим случајевима записници ни решења о задржавању нису потписана од стране задржаног лица (нити је наведено да је одбио да потпише), да су информације у појединим предметима (чак у истом документу) неусклађене, да многи релевантни подаци недостају и слично.

ПРЕПОРУКА

ПС Савски венац и Стари град ће у будућем поступању почетак задржавања рачунати од момента када је лице лишено слободе, односно од момента када је приступило по позиву у просторије полиције, а не од момента доношења решења о задржавању.

ПС Савски венац и Стари град и Управа саобраћајне полиције ће предузети мере у циљу уреднијег вођења документације о задржавању лица. У све предмете о задржавању је потребно улагати уредно попуњене документе, са тачно унетим информацијама и потписане од стране задржаног лица, где је то предвиђено.

26.

ПРЕПОРУКА из СРТ 2015. год.

36. Комитет понавља своју препоруку да органи Републике Србије уложе више напора у циљу побољшања материјалних услова у полицијским ћелијама. Прецизније, следеће мере треба приоритетно предузети:

- побољшати расвету у ћелијама (тј. довољно вештачке расвете за читање – изузимајући периоде спавања – по могућству осветљеност дневним светлом), проветреност. Надаље, кораке треба предузети да се обезбеди да све полицијске ћелије које буду изграђене у будућности буду осветљене дневним светлом;
- обезбедити да све ћелије које се користе за задржавање преко ноћи имају средства адекватна за такав боравак (нпр. кревет или платформу за спавање), и да лица која се држе у притвору преко ноћи добију чисте душеке и ћебади;
- увести звона за позивање у ћелијама у Полицијским станицама у Србобрану и Младеновцу;
- уклонити елементе уграђене у зиду за везивање лица из свих полицијских установа и, уопштено говорећи, предузети делотворне мере за искорењивање праксе да полиција везује задржана лица за фиксирани предмете;
- понудити храну, укључујући најмање један целовит оброк, у одговарајућим временским размацама задржаним лицима, као што је предвиђено у прописима Републике Србије; то подразумева да за полицијске установе треба одредити одређени буџет за ову намену;
- обезбедити да лица у притвору могу да обаве физиолошке потребе када је неопходно у чистим и пристојним условима, и да тоалет и капацитети за прање буду у добром употребном стању;

- обезбедити на националном нивоу задовољавајући ниво употребног стања и хигијене у ћелијама и санитарним уређајима (чистоћа постељине; санитарне уређаје; ниво влаге и гипсани радови).

Комитет препоручује да се за лица која полиција задржава 24 часа и дуже омогући најмање један сат кретања дневно.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ

Видети *Поступање по препоруци бр. 10.* и *Поступање по препоруци бр. 11.*